

Lao / ລາວ Lao

transliteratsioon: KNAB 1998 (muudetud 2003), latinisatsioon: BGN/PCGN 1966 + KNABi täiendused 2003-2004

Lao nimede latinisatsiooni on täiendatud vokaalipikkust ja silbitooni tähistavate diakriitiliste märkidega. Avalikus versioonis neid ei ole ja mõne vokaali tähistus seepärast teistsugune (vt seletusi lõpus).

I. Konsonandimärgid

Konsonante latiniseeritakse kaht moodi, sõltuvalt kas asendist silbi alguses või lõpus. Silbilõpu latinisatsiooni märgib vaste sulgudes. Mõnda sõnasisest konsonanti, millel ei ole vokaalimärke, latiniseeritakse kahekordselt, alguses silbilõpu ja seejärel silbialguse konsonandina, mistõttu sõnasse tekib lisasilp: ຂ *kkha*, ຄ *kkha*, ຈ *tcha*, ສ *tsa*, ຊ *tsa*, ຕ *tta*, ຖ *ttha*, ທ *ttha*, ບ *ppa*, ພ *ppha*, ຟ *pfa*. Vt märkust 1.

	Trlit	Lat	10	ຕ	t	t	20	ມ	m	m
1	ກ	k	k (k)	11	ຖ	t̄h	th	21	ຍ	y
2	ຂ	k̄h	kh	12	ທ	th	th	22	ຮ	r
3	ຄ	kh	kh	13	ນ	n	n (n)	23	ລ	l ^B
4	ງ	ng	ng (ng)	14	ບ	b	b (p)	24	ວ	v, o ^C
5	ຈ	c	ch	15	ປ	p	p	25	ຫ	h ^D
6	ສ	s̄	s	16	ຜ	p̄h	ph	26	ຮ	x ^(E)
7	ຊ	s	x	17	ຝ	f̄	f	27	ຮ	h
8	ຍ	ñ	gn (y) ^A	18	ຟ	ph	ph			
9	ດ	d	d (t)	19	ຟ	f	f			

^A Teisendit ງ ñ kasutatakse silbi lõpus (ຂາງ khān *khǎy*), ຫ h järel (ຫງາບ hñāb *gnàp*) ja konsonantide vahel (ສງາງ s̄r̄ng *sǎng*).

^B Teisend allmärgina: ລ̄, nt ຫຼາມ h̄lām *lām*.

^C Vt märkust 4.

^D Vt märkust 2.

^E Vt märkust 3.

II. Vokaaltuumad (ກ) märgib mis tahes konsonandimärki)

1	ກະ	_a	a	2	ກັກ	_a_	a	3	ກາ	_ā	a
---	----	----	---	---	-----	-----	---	---	----	----	---

4	ກິ	_i	i	17	ກົກ	_o_	o'	30	ກຽກ	_ń_	ia
5	ກີ	_ī	i	18	ໄກ	o_	o'	31	ເກືອະ	e_uxa	uǎ
6	ກື	_u	u	19	ເກາະ	e_āa	o	32	ເກືອກ	e_ux_	uǎ
7	ກຶ	_ū	u	20	ກ້ອກ	_ax_	o	33	ເກືອ	e_ūx	ua
8	ກຸ	_u	ou	21	ກໍ	_m̄	o	34	ກົວະ	_ova	ouǎ
9	ກູ	_ū	ou	22	ກອກ	_x_	o	35	ກ້ວກ	_av_	ouǎ
10	ເກະ	e_a	e'	23	ເກີະ	e_ia	eu	36	ກົວ	_ov_	oua
11	ເກັກ	e_a_	e'	24	ເກີກ	e_i_	eu	37	ກວກ	_v_	oua
12	ເກ	e_	e'	25	ເກີ	e_ī	eu	38	ໄກ	i_	ai
13	ເກະ	æ_a	e'	26	ເກີກ	e_ū_	eu	39	ໄກ	l_	ai
14	ເກັກ	æ_a_	e'	27	ເກັງະ	e_ańa	iǎ	40	ເກົາ	e_õā	ao
15	ເກ	æ_	e'	28	ກ້ງກ	_ań_	iǎ	41	ກໍາ	_ǎ	am
16	ໄກະ	o_a	o'	29	ເກັງ	e_ań	ia				

III. Häaldusmärgid

1	ḡ	"	kordusmärk, nt ແຂອງ ສsx" xē'oxē'o
2	◌̣	`	toonimärk
3	◌̣̣	^	toonimärk
4	◌̣̣̣	´	toonimärk
5	◌̣̣̣̣	ˇ	toonimärk

Märkused

1. Sõnasiseseid silbialgulisi konsonante loetakse laensõnades vahel kahekordselt – sama täht hääldatakse ka eelmise silbi lõppu (vastava silbilõpu hääldusväärtusega): ທັສະນະ thaṣāna thátsāná, ພາຊນາ phāsna phátsána.
2. Silbialgulist tähte ຫ ḥ üldiselt ei latiniseerita, kui temaga ei kaasne vokaali- ega toonimärke ja ta on vahetult ຍ ḥ, ນ n, ມ m, ຣ r, ລ l või ວ v ees: ຫລວງພຣະບາງ ḥlvngphrabāng Louangphrábang. Neil juhtudel kasutatakse sageli ligatuure ຫ ḥn, ຫ ḥm, ຫ ḥl.
3. Sõnaalgulist märki ອ x ei latiniseerita: ອີກ xīk ik. Järgsilbi alguses latiniseeritakse ta sidekriipsu abil: ຊະເອມ saexm xǎ-e'm, ບ້ານແກ້ງອີ b^ānæx^ngxī Bān Ké'ng-I.
4. Silbialgulist märki ວ v latiniseeritakse v-ga: ທັນວາ ṭanvā thanva. Kui ວ v on kombinatsiooni teine märk, latiniseeritakse ta o-ga. Silbi lõpus on latinisatsioon üldjuhul o

(ນາວ nāv nao, ແກວ ækv ke'o, ດົວ drív diao), ent i järel ou (ຮິວ khiv khiou, ຕິວ tiv tjou).

- Konsonantühendid, mille teine märk on ຣ r, ລ l või ອ v, latiniseeritakse täht-tähelt, kuigi teine märk ei pruugi tegelikult häälduda: ບ້ານວັດພຣະໄຊ b[^]ānvəḍphraḥs *Bán Vátphráxai*, ອຸ້ສຕຽນ khlīstṛn *Khlítṣātian*, ສວາງ sṵvān *soǎy*, ແຂວງ ækhvng *khoǎ'ng*.
- Mõne sõna häälduses esineb lao kirjas märkimatu lühike vokaal. Latinisatsioonis märgitakse seda a-ga. Järgneva silbi algusmärk kaldub sel juhul samasse järku kui a-eelne märk: ສວັນນະເຂດ sṵvannaekhd *Sāvannákhè't* (kirjutatakse ka kujul ສະຫວັນນະເຂດ śaḥvannaekhd), ຂວາວ khvāv *khāvǎo* (ent vrd ຂວານ khvān *khoǎn*).
- Mõnes võõrsõnas esineb variant ື ṛ: ຕື້ື້ ebīṛ *beur*.

Toonid

1 – tõusev (ˊ), 2 – ühtlane (märgita), 3 – kõrge langev (ˋ), 4 – keskmadal (ˉ), 5 – madal (ˋ), 6 – madal langev (ˋˊ).

Tooni määramise reeglid

Olulised on silbi esimärgi järk ja silbilõpu tüüp.

Järgud:

kõrge: ຂ, ສ, ຖ, ຜ, ພ, ຫ kh, ṣ, ṭh, p̄h, f, h;

keskmine: ກ, ຈ, ດ, ຕ, ບ, ປ, ຍ, ອ k, c, d, t, b, p, y, x;

madal: ອ, ງ, ຊ, ຍ, ທ, ນ, ພ, ພ, ມ, ຮ, ວ, ວ, ຮ kh, ng, s, ṅ, th, n, ph, f, m, r, l, v, ḥ.

Silbilõpp →	üldtüüp	lühivokaal + p, t, k, ṛ ^A	pikk vokaal + p, t, k	toonimärgiga		
Esimärk ↓				ˊ (ˊ)	ˋ (ˋ)	ˋ (ˋ)p,t,k,?
kõrge	1 ˋ	1 ˋ	5 ˋ	5 ˋ	6 ˋ	-
keskmine	2	1 ˋ	5 ˋ	5 ˋ	3 ˋ	3 ˋ
madal	2	3 ˋ	6 ˋ	4 ˋ	3 ˋ	-

^A Lühikese lahtise silbi vokaali järel hääldub alati [ʔ].

Latinisatsiooni hääldus

ch	[ç]	iä	[iə]	oua	[u:ə]	uă	[uə]
e'	[e]	kh	[k ^h]	ouă	[uə]	x	[s]
e'	[ɛ]	ng	[ŋ]	ph	[p ^h]	y	[j]
eu	[ə]	o	[ɔ]	th	[t ^h]		
gn	[ŋ]	o'	[o]	u	[u]		
ia	[i:ə]	ou	[u]	ua	[u:ə]		

Joon vokaalitähe all märgib vokaali pikkust.

Teisendus tavalatinisatsiooni (BGN/PCGN):

1. Toonimärgid (˘, ´, ¨, ` , ^) ja vokaalipikkusmärgid jäävad ära.
2. e' → é, e˘ → è, o' → ô.